

af dem. Andetsteds tilskrives de en François i Rouen, der skal have gjort opfindelsen 1620.

Kunsthistorisk er tapeterne et vidnesbyrd om den nederlandske indflydelse i Danmark. Hans Knieper kom fra Brabant, og tapeterne hører sammen med Christian III.s gravmæle i Roskilde domkirke og Kronborg selv til mellem de høje præstationer, hvortil tiden nåede i den dansk-nederlandske kulturblanding. Thi selv om formen stammer fra det sidste land, er indholdet nationalt bestemt, og, som det fremhæves i bogen, et vidnesbyrd om den varme begejstring for den danske historie, som tiden brændte af, og som litterært gav sig udtryk i Vedels Saxo-oversættelse og andre historiske arbejder. Bortset fra de allersidste konger har fremstillingen af de danske regenter dog ikke været heldig; det menneskelige forsvinder i det teatraliske, men den følsomt gengivne landskabelige baggrund holder beskueren mere end skadesløs, og i bordhimlen når Hans Knieper sit højdepunkt.

Dr. Sigrud Flamand Christensen har bidraget til værket med tekniske og kunsthistoriske afsnit, og Selskabet til Udgivelse af Skrifter om danske Mindesmærker har givet bogen et udstyr, der er dens forfatter og emne værdigt.

Helge Sjøgaard.

Frederik den Femtes rejse gennem Danmark til Norge 1749. Skildret i samtidige tegninger af P. J. Grønvold. 1949. (Hassing).

Det var med en meget smuk udgivelse, H. P. Hansens bogtrykkeri i København fejrede årsskiftet 1949—50; udgivelsen, Grønvolds tegninger fra Frederik V's rejse, betyder tillige en værdifuld forøgelse af vor topografiske litteratur. Kaptajn Grønvolds også kunstnerisk betydelige billeder har ikke tidligere været umiddelbart tilgængelige for en videre kreds, hvad der nu, også takket være, at bogen er udsendt i boghandelen, er mulighed for. Efter en skildring ved Jens Sølvsten af rejsens forløb gengives i bogen de 35 raderinger, som opridser situationer på rejsen fra Roskilde til Randers over Storebælt, Fyn, Kolding og op gennem de østjyske købstæder. Grønvolds egne notitser under billederne forklarer enkeltheder og er med til at give bogen værdi også som kildeudgave for forskeren.

Vagn Dybdahl.

Thorv. Lodberg: Stænderdeputeret Ole Christian Kirk og nogle slægtshistoriske undersøgelser fra hans fødesogn Stadil. (Gadgaard Nielsen, Lemvig. 1950).

Det lille skrift på omkring tresindstyve sider præsenterer sig udstyrmæssigt meget smukt. Indholdet er derimod noget blandet. Skildringen af Ole Kirk er ikke synderlig dybtgående og giver heller ikke noget egentlig indtryk af ham, hverken som menneske eller som politiker. Hovedvægten i bogen dannes dog af de slægtshistoriske undersøgelser over slægten Fuglbjerg-Kirk, som tilsyneladende er motiveringen for skriftet. Af mere almen interesse er afsnittet »De personalhistoriske vilkår i Stadil«, der bringer en række karakteristiske eksempler på kirkebøgernes førelse i det 18. århundrede.

Vagn Dybdahl.

Erik Møller: Grundtvig som Samtidshistoriker. (Gyldendal. 1950).

Den stærke Grundtvig-interesse, som ikke mindst besættelsen kaldte til live, har givet sig mange litterære udtryk. Under talrige synsvinkler er Grundtvigs

arbejde taget op til beskuelse. Historikeren Erik Møller, der gennem sin far — præsten i Gylling Otto Møller — har en nær tilknytning til grundtvigianismen, har gennemgået Grundtvigs skrifter for at undersøge, hvorledes Grundtvig under sit livs skiftende faser har stillet sig til sin samtids problemer. Hovedkilderne til dette emne er »Mands Minde« og »Verdens Krøniken«, men derudover har Erik Møller gennemgået en mængde af Grundtvigs skrifter og pjecer samt hans forskellige tidsskrifter for at undersøge Grundtvigs vurdering af åndelige og politiske strømninger, af fremmede landes og folks forhold og af modsætningen dansk-tysk. Sin kritik sammenfatter han i kapitlet: »Syner og Kendsgerninger« og sin opfattelse af Grundtvigs varige betydning i et afsluttende kapitel om »Grundtvigianismens Regnebræt«.

Erik Møller imødegår den udbredte opfattelse, at Grundtvig var synernes mand, at han havde profetiske evner. Han klarlægger på overbevisende måde, at Grundtvigs mange spådomme almindeligvis var forkerte, og når de var rigtige, var det opfattelser, som også andre i tiden havde givet udtryk for. Grundtvigs betydning som bedømmer af sin samtid ser Erik Møller deri, at han var kendsgerningernes mand, at han støttede sin dom på erfaringer og var parat til at revidere sine anskuelser under indtryk af nye erfaringer. Hans overgang fra en varm tilhænger af kongens fulde enevælde til at acceptere stænderforfatningen og senere hans tilslutning til den frie forfatning, og endelig i 1866 hans forsvar for junigrundloven, viser den vældige udvikling, hans politiske syn gennemløb. Enhedslinien i disse forandringer er hans stadig voksende forståelse for frihedens betydning. Med ordene »Erfaring« — »Kendsgerninger« — »Liv« karakteriserer Erik Møller det, Grundtvig lagde vægt på i vurderingen af sin samtid.

Troels Fink.

P. Lauritsen: D. G. Monrad. Grundlovens Skaber og Folkefrihedens Bannerfører. I—II. 1950. (G. E. C. Gads Forlag).

Forfatteren P. Lauritsen har villet fejre hundredåret for juni-grundloven ved at udsende en bog om D. G. Monrad, men på grund af forskellige omstændigheder forelå den først i efteråret 1950. Lauritsen er ikke uvant med at skrive biografier. Foruden værkerne om A. D. Jørgensen og H. P. Hanssen har han tidligere skrevet om Monrad, så han er ikke ukendt med det stof, han her har behandlet. Det skal også siges, at forfatteren har udvist megen flid med indsamlingen af materiale til sin Monrad-biografi. Han bygger dog udelukkende på trykt stof og på de Monrad-breve, der opbevares i det kongelige bibliotek, og føjer kun i ringe grad nye kilder til de allerede kendte.

Lauritsen forsøger da i sin bog at tolke det hidtil anvendte kildemateriale på en ny måde og kaster sig ud i en psykologisk undersøgelse af Monrad, som man føler sig alt andet end sikker på, at forfatteren behersker. Det er muligt, at et nyt og inspirerende billede af Monrad kunne komme frem på grundlag af det allerede kendte kildestof, såfremt en kyndig historiker med tilstrækkeligt indblik i tidens øvrige begivenheder og problemer gav sig i kast med opgaven. Men Lauritsen opfylder ikke betingelser herfor, og hans Monrad-biografi vil ikke være den, hverken videnskabsmænd eller lægfolk går til, når de ønsker at stifte nærmere bekendtskab med Monrad. I forvejen har P. Stavnstrup i 1948 skildret Monrad i et værk, der er meget lettere tilgængeligt og også bedre end Lauritsens, og de mere specielle sider af den store politikers liv er fremstillet i Povl Bagges, Svend Hauges og Asger Nyholms disputatser.